

Posudek oponenta na diplomovou práci

Václav Šochman: „Volební systém ve volbách do PS PČR a jeho možná změna“

Diplomová práce vypracovaná Václavem Šochmanem má rozsah 84 stran a 1,5 strany anglického shrnutí. Z tohoto hlediska tedy práce splňuje a překračuje požadavky kladené na diplomové práce. Opomenut není rozsáhlý seznam použité literatury, se kterou autor při psaní práce pracovala.

Práce je věnována tématu z ústavněprávního hlediska zajímavému a do jisté míry aktuálnímu, byť v nynějším volebním období méně, než tomu bylo v minulosti. Přesto k vývoji na poli volebního práva stále dochází a není na škodu jej shrnout. V tomto směru je tedy téma práce přínosné.

K práci, konkrétně jejímu uspořádání a pojetí, mám dvě výhrady.

První se týká struktury práce. Každá analýza aktuálního předpisu vyžaduje poznání příčin, které vedly k jeho aktuální podobě. Pouze tehdy je možné provést rozbor ve všech vzájemných logických i časových souvislostech a vyhnout se nelogickým nebo nesprávným závěrům.

Toto autor neučinil. Problém spočívá v tom, že kapitola 3 měla být dovedena až do roku 2013. Je pravda, že v textu práce je období 1992 – 2013 popsáno, a vcelku detailně, ale izolovaně a především je hodnoceno prizmatem současné podoby zákona. Tedy následek se stává příčinou!

Velmi zřetelné je to například při hodnocení výše volebních kaucí v roce 2000. Na str. 54 autor píše, že kauce v celkové výši 1,4 mil. Kč považuje za příliš vysoké a vhodnější je současné řešení (tedy kauce 210 tis. Kč). To je samozřejmě věc názoru, nicméně na tomto místě, při hodnocení kritizované novely č. 204/2000 Sb. mělo dojít k vyhodnocení, že ve skutečnosti byla kauce *snížena* z původní sumy 1,8 mil. Kč. To autor uvádí, ale až na straně 64.

Jaký to má význam? Význam to má ten, že při hodnocení jinak značně kontroverzní novely by možná závěr byl takový, že některé její komponenty znamenaly jistý pokrok oproti minulému stavu. Takový závěr, který by byl jedinečně věcně poctivý, by přitom nijak nebránil v kritickém hodnocení novely v celém jejím souhrnu.

Podobně je tomu s příspěvkem politické straně za získaný voličský hlas.

Problém spatřuji také v absenci rozboru zákona č. 54/1990 Sb. Zmínka na str. 30 není dostačující. Tento zákon totiž byl určující pro podobu volebního zákona z roku 1995. Pokud nikoliv a zákon č. 247/1995 Sb. byl novým řešením, potom chybí rozbor jeho původní podoby.

Druhá výhrada se týká pojetí práce. Zejména se jedná o přístup z hlediska vlastních přání, s potlačením či vynecháním náhledu na existující ústavní rámec. Takový přístup je v diplomové práci obhajované na právnické fakultě jen obtížně přijatelný.

Je čistě věcí každého, zda mu osobně je či není sympatický tzv. volební bonus. Nicméně v právnické práci je třeba se vypořádat s tím, zda je volební bonus přijatelný z hlediska Ústavy. Jeho problémem totiž převážně není jeho disproporční působení, jak politici a politologové v médiích kolem roku 2009 většinou zkoumali, ale jeho kolize se zásadou *rovnosti!* Je možné,

že autor má argumenty, které by toto tvrzení vyvrátily. Jenže takové argumenty by se v práci měly objevit, což se vůbec nestalo. Kolize se zásadou rovnosti také může být onou příčinou, proč volební bonus využívá naprostá menšina států.

Za problematické považují také používání mediálních klišé, jako je např. „volební pat“ nebo „krize svědomí politických partají“. K prvému jen krátce – tzv. volební pat je z velké části mediální konstrukcí, vhodné je poukázat na skutečnost, že v říjnu 2006 byla před podpisem dohoda o jisté formě spolupráce mezi ODS a ČSSD. Pat tedy neexistoval, ale spíše byl následně vytvořen, když tato dohoda nebyla z různých důvodů uzavřena. Následné rozdělení 100 na 100 už pak nebylo ani tolik výsledkem působení volebního systému, jako spíše (ne)dohody politiků. To má ovšem svůj vliv na poctivé zkoumání toho, nakolik je současný volební systém problematický a nakolik je problémem způsob jednání politických aktérů. Situace po volbách v roce 2010 ukazuje na to, že sebelepší výsledek sám o sobě negarantuje nic.

Dohoda ČSSD s ODS po roce 1998 a její vnímání do dneška je nesmírně zajímavé a ukazuje opět na paradox mediální reality. Jako jeden z nedostatků našeho ústavně-politického systému bývá uváděn volební systém, který prý negeneruje dostatečně silné většiny atd. Cílem tedy má být reforma, která by tento nedostatek odstranila a vítěze posílila. Když se o to však ČSSD a ODS, jakkoliv problematicky!, pokusily, jsou již více než 10 let stigmatizovány. Což připomíná kvadraturu kruhu – vítěz má posílit, ale... ale co? Jaký tedy má být účel volebního systému, jaký výsledek má vyprodukovat?

Posílit jednu velkou stranu, tu, která zvítězí, druhou velkou stranu oslabit a menší strany zachovat? Zdá se, že toto je jediný možný závěr. Tomu by odpovídala i autorova nebo také před třemi lety vcelku zřejmá mediální podpora volebního bonusu.

Jenže i toto by měl autor předem říci, ať už jako východisko nebo závěr.

Pokud jde o připomínky k jednotlivým částem textu, které mají spíše menší význam, ale vyhnutí se jim by kvalitu práce ještě zlepšilo, jedná se o následující. Na str. 26 – 28 se jedná o hodnocení, které by mohlo být nepatrně důkladnější. Stálo by za to zmínit, že v roce 1948 již existovala jen jednotná kandidátka Národní fronty. Po roce 1954 by hodnocení mělo být komplexnější, izolovaná zmínka o modernizaci podle mého názoru není vzhledem ke kontextu na místě, výrazněji by mělo být sděleno, že kandidát byl vždy stavěn jen jeden. Větší nedostatek je, že autor neuvádí, že v letech 1967 – 1969 byly přijaty tři *ústavní zákony*, kterými došlo k prodlužování volebního období. K prvním kooptacím došlo již v prosinci 1989 (str. 30). Pokud se jedná o rok 1992, str. 31, nejsem si jist, zda lustrace byly zákonem požadovány. (Zda tak činily či nikoliv politické strany a hnutí, to už je čistě jejich vnitřní záležitost.) Na str. 41 by bylo vhodné zmínit, že svobodný charakter voleb je zakotvený také v řadě mezinárodních smluv, podobně další charakteristiky voleb. Na str. 73 podle mého názoru chybí zmínka o návrzích, které byly ve volebním období 2006 – 2010 diskutovány a nebudily zásadní kontroverzi – např. rozpuštění 4 největších volebních krajů.

Ústavní soud bych v případě nálezu spis. zn. Pl. ÚS 57/06 zdaleka nehodnotil tak příkře, jako autor. Ústavní soud je ze zákona vázán podaným návrhem. Je jen chybou navrhovatelů, že

nenapadli ústavnost § 26 zákona č. 247/1995 Sb. v platném znění. Ke své škodě! Ústavní soud za ně tuto práci nemůže dělat.

Pokud se jedná o vlastní návrh možného nového volebního systému, zde oceňuji komplexní úvahu autora. Lze mít snad jen jedno doporučení – právní úprava obvykle vychází z místních poměrů, zcela nová, vzdálená čemukoliv, s čím se daná společnost kdy setkala, bude mít spíše menší šanci na úspěch. Zajímavější by tedy možná bylo uvažovat o modifikaci v mezích toho, co v České republice existovalo. Ale to je věc autora a jeho preferencí.

Předložená diplomová práce je dle mého názoru způsobilá k obhajobě.

V průběhu obhajoby by autor mohl odpovědět na následující otázky:

- 1) Jaký účinek má modifikovaná d'Hondtova klauzule začínající číslem 1,42? Jak by působila v malých volebních obvodech podle zákona č. 204/2000 Sb.? Jak působí v případě voleb krajských zastupitelstev?
- 2) Proč byl v roce 1990 zaveden poměrný volební systém?
- 3) Je či není, případně za jakých okolností, volební bonus v rozporu se zásadou rovnosti?

Připravil: JUDr. Jan Kudrna, Ph.D.

Praha, 10. dubna 2013.